ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

Рік III | Квітень 1956 | Ч. 4 (20)

Р. Завадович

УКРАЇНСЬКЕ МОРЕ

(На спомин 29-го квітня 1918 р.)

Чорне море, українське море!
Нашу радість знаєш ти і горе,
України бачило ти славу,
Наших предків боротьбу криваву!

Бо море лиш того полюбить
І тому кориться воно,
Хто в бурях відваги не згубить,
Хто сміло кермує судном.

Ти на своїх хвилях в світ носило
Княжих військ непереможну силу,
Ти човни Олега колисало,
Перемоги пісню їм співало.

Бо море лиш того кохає,
Хто вдався завзятий, палкий —
Він в серці зневіри не має,
Не спинить його буревій.

А як княжих лицарів не стало,
Ти чубатих козаків вітало,
Ти чайки носило з України
Бити злого турка, татарина.

Бо хто побратається з морем,
Не зна, що то страх в боротьбі,
Усі перешкоди поборе,
І славу здобуде собі.

А потому — понад морем синім
Гордо маяв прапор України,
І на хвилях, в сонці, мов зо злота,
Мерехтіла українська фльота.

Хто море здобуде, не знає
Він меж, перепон, ні границь, —
Могутність і волю він має,
Багатство, завзяття і міць.

Чорне море, українське море!
Нашу радість знаєш ти і горе,
України бачило ти славу,
Наших предків боротьбу криваву!

Г. Стеценко Ілюстрація *М. Дмитренка*

НА МАЯКУ

Мама поплила човном до міста, а Сергійко лишився з татом на маяку. Тато нагорі в кімнаті, а Сергійко на березі, — копає лопаткою в піску кринички, збирає коралики, слимаки, камінці, ловить жучків з голчастими лапками.

На берег накочуються піняві хвилі, затоплюють Сергійкові кринички, хапають коралики, точені водою камінці і відкочуються в море, щоб через яку часинку знову прибоєм нахлинути на берег і попсувати витівки* малого хлопчика. Але Сергійко не сердиться — звик до моря, бо й народився і живе тут, на маяку, що знісся кам'яною баштою аж до неба.

Маяк стоїть на краю піскової коси, яка врізалася в зелені води моря. Недалеко маяка бетонові мури хвильорізів. Ці мури сторожать, щоб у порт не залетіли суворі хвилі буремного моря.

Маяк вночі кидає яскраве світло в далечінь і показує кораблям дорогу. Якби маяк не світив, кораблі в темряві збилися б з дороги і налетіли на скелі. Страшно! Сергійко добре про це знає. Тато — старий моряк, що служив в українській Чорноморській Фльоті, не раз показував і пояснював йому устаткування маяка.

— Виростеш, Сергійку, будеш майстром маяка, — казав старий моряк.

— Ні! Як виросту, буду капітаном корабля. Буду по морю плавати, — поважно відповідав Сергійко.

„Що це тато там робить?" — подумав тепер хлопчина і, випроставшись, оглянув маяк. Там блищали шибки, відбиваючи останнє проміння сонця, що заходило.

Небо хмарилось. Дмухнув холодний вітер, розкуйовдив на голові хлопчика чуприну і надув сорочку, наче вітрило. В цю мить море погрозливо загомоніло, і лавами хвиль пролетів глухий шум. У берег вдарили прибої — раз, другий, третій... Хлопчик тривожно оглянувся, свиснув надлетілим гострокрилим чайкам-буровісникам і побіг до маяка. Через хвилину він уже зник за кутими дверима, і його кроки гомінко залунали по залізних кручених сходах.

Забіг до кімнати і від несподіванки спинився. Тато лежав у ліжку, замість того, щоб порядкувати, як звичайно, біля рефлекторів і готуватися до ночі. Цього ніколи з ним не траплялося.

Сергійко наблизився до ліжка. Припав устами до татового обличчя. Широко відкриті очі непорушно дивились у стелю. Сергійко злякався. Приклав руку до татового зморщеного чола. Воно було гаряче.

— Вам погано, тату? — тремтливим голосом запитав хлопчик.

— Я, сину... хворий, — ледве вимовили татові сухі уста.

Сергійко кинувся до рушника, зняв його, змочив у воді і обв'язав ним татові голову. Тато з вдячністю глянув на сина.

Тим часом надворі розгулялась хуртовина. Гуділо море, гупало хвилями в берег, стугоніло на хвильорізах. Сергійкові стало страшно.

— Чи скоро вернеться мама? — тривожно запитав.

Тато заворушив губами, але хлопчик нічого не розібрав. „Може, води хоче?" — здогадався він і метнувся за горнятком. Напоїв батька і, по-

---

Пояснення до вірша на сторінці 1-ій: Двадцять дев'ятий день місяця квітня присвячений Українському Морю. У цей пам'ятний день 1918-го року кораблі Чорноморської фльоти піднесли на своїх щоглах українські прапори на знак, що Чорне море після довголітньої неволі знову повернулося під владу Української Держави, а його кораблі перейшли на власність Українського Народу та стали на його захист. Тепер Чорне море знову під чужою, большевицькою окупацією, одначе прийде час і на його вільних водах знову плаватимуть кораблі під українськими прапорами.

Заставку до вірша „Українське море" виконав М. Дмитренко.

мітивши, що в вікна вже заглядає вечір, засвітив електрику.

Проти ліжка на стіні, біля годинника, блищав круглий барометр. Його стрілка віщувала бурю. Тато глянув на барометр і... зблід. Спробував був підвестися, сперся на лікоть, але, ніби привалений надсильною вагою, знову впав на ліжко.

— Ма-як! — ледве чутно промовив він.

Це слово пронизало Сергійка, мов електричний струм.

— Ви, тату, лежіть спокійно, а я побіжу і зроблю сам! — сказав хлопчик і стрілою пустився по крутих сходах угору. Від хвилювання в його грудях розривалось серце, але думка нашіптувала одне: „Маяк мусить світити, бо надворі буря, а в морі кораблі і люди!" Це підганяло його, і він, тремтячи, дістався до рефлекторної кабіни. Засвітив жарівку. Розглянувся. Тут усе було по-старому і все було знайоме. Але що тепер робити? І тут же пригадав, як тато вмикав ручку електричного вмикача. Довго не надумувався. Підставив крісло, став на нього і, обережно взявшись за ручку вмикача, з тріском увімкнув його. В ту ж мить засвітилися рефлектори і голова маяка почала обертатися. Сильні рефлектори кидали яскраве проміння на десятки миль.

Сергійко глянув у далечінь і жахнувся: на розшалілому морі, мов страхітливі потвори, здіймалися піняві буруни.

„Зовсім не страшно!" — сказав хоробро хлопчик, стрибнув з крісла на підлогу і побіг униз до хворого батька.

— Маяк світить! — сповістив він, зворушений своїм вчинком.

Заспокоєний тато всміхнувся і, заплющивши очі, надслухував гоготання бурі. А вона харчала, скаженіла, стугоніла на хвильорізах, вибухала на камінні біля маяка і гнівно бризкала в вікно. Глухий шум морських бурунів розбуджував уяву і викликав страшні образи. Сергійко пригадав пожежу на морі. Торік під час бурі два кораблі наїхали один на одного, розбились, а нафта, що вони її везли, розлилася і горіла всю ніч. Тоді ж молодий майстер маяка, Сковорода, вирятував з води дівчину, що звалася дивним ім'ям — Луна.

— Я теж буду такий, як Сковорода, от хай тільки трохи виросту. Але де ж мама? Чого вона там так довго забарилася? Хіба не бачила, що насувається буря? Чуєш, тату?

Тяжко дихаючи, тато лежав з заплющеними очима і не відповідав. Сергійко змінив йому пов'язку на голові, і, вийшовши навшпиньках з кімнати, побіг нагору. Тут було все добре. Голова маяка, обертаючись, кидала в бурхливі води рятувальне проміння. Сергійко побачив — далеко в морі на світло маяка, пробиваючись крізь бурю, плив великий корабель-транспортовець.

— Пливи, пливи до бережка, я буду тобі світити. Я мушу тата заступати, бо він хворий, а мама поїхала до міста, — говорив сам з собою Сергійко.

Зійшов униз і тут відчув, як йому від утоми підкошуються ноги і як дуже хочеться спати. А мама все не верталася. Згадав: щоб не заснути, тато мочив собі голову. Сергійко і собі намочив голову холодною водою і знову пішов до рефлекторів. Тут виліз на крісло, поглянув на розбурхане море і сів. А відчувши, що до нього знову підкрадається сон, укусив себе за палець і промовив:

— Тобі не можна спати! Тато і Сковорода вночі ніколи не спали.

Але все таки сон переміг. Він зловив Сергійка тоді, як хлопчик ішов крутими сходами. Сів, ніби відпочити, на крісло та й не хотячи заснув.

Там, у кріслі, знайшла його мама, коли вернулася світанком з міста. Вона вимкнула світло рефлекторів, бо вже було ясно, і буря вгамувалася. Розцілувала свого розумного синка і перенесла в ліжко до кімнати. А коли Сергійко пробудився, то побачив на сусідньому ліжку тата. Він уже сидів, бо гарячка зменшилася і йому полегшало.

— Наш герой прокинувся! — сказав зраділий тато до мами, що готувала на кухні сніданок. — Буде з нього добрий майстер маяка.

— Ні, з нашого сина буде капітан, — весело заявила мама, бо знала, що Сергійко конче хоче бути капітаном, — капітаном української Чорноморської Фльоти.

---

* витівка — видумка, вигадка.

—●—

НАШЕ МОРЕ

Наше море — Чорне море!
До його сріблистих хвиль
Ми пройшли степи і гори
Не жаліючи зусиль.
Всі противності довкола
Щира праця поборола,
Поборола і поборе
Наше море — Чорне море!

Майоріли тут барвисто
Ті козацькі прапори,
Як відважне товариство
Гнав у даль вітрів порив.
Тут і слава Святослава
Загриміла, залунала
Всім ордам лихим на горе
Наше море — Чорне море.

Нам, вкраїнським дітям, сниться
Дальній, синій шлях морів.
Хай же сниться! Не дивниця!
Ми нащадки козаків.
Навчимося мандрувати,
Кораблями керувати,
Труднощі всі переборем.
Наше море — Чорне море!

Мирослав Петрів

ВЕСНА НАСТАЄ

Ой, що є? Ой, що є?
Мишка кожух продає!
Нащо, нащо продає?
Бо весна вже настає.
— Пі-пі-пік! Кожух є!
Хто захоче — купує.

Гей, купив же її
Місяченько-срібний круг —
На нічні мандрівки довгі
Здасться і кожух.

Ой, що є? Ой, що є?
Гуска пір'я продає!
Нащо, нащо продає?
— Ґе-ґе-ґе! Пір'я є!
Хто захоче купує.

Гей, купив же його
Той квітневий теплий день,
Заквітчає біло-біло
Гілочки вишень.

Мирослав Петрів

О. Іваненко

ПРО БРАТІКА - ВЕДМЕДИКА

Ілюстрації М. Дмитренка

Сьогодні, коли хочете, я розповім вам про ведмежатко. Воно народилося взимку і доводилося внуком старому Михайлові. Кожній матері свої діти найкращі, а це ж був викапаний батько: і волохате, і незграбне, тільки очі ще не знати які були, бо в перші дні воно не розкривало очей. Та, мабуть, вони були темні, як у всього їхнього ведмежого роду. Воно народилося не само, а з сестричкою. Сестричка була така ж волохата, кругла і смішна. Мати-ведмедиха їх лизала — це було замість поцілунків, і діти горнулися до неї, під її густу, теплу шерсть. Покищо ведмежата нічого не розуміли, і їм було зовсім байдуже, де вони, аби їхня мати була з ними, годувала їх і пригортала до себе.

Минув час — і діти розплющили очі. Звичайно, мати не помилилась: очі були темні, манюсінькі і цікаві, як і в діда, в батька і в матері. Це було приємно, що діти схожі на батьків. Але тільки но розплющили вони очі, як почали вовтузитися і тицяти носами в усі кутки барлога. Особливо непосидющим був братік-ведмедик.

— Отут ми будемо весь час? — невдоволено спитав він матір. — Я не хочу: мені тут нудно і вже набридло!

— Дурненьке! — засміялася мати. — Як прийде весна, ми вийдемо в ліс, гулятимемо по горах, їстимемо ягоди і мед, — а смачнішого від меду нема нічого в світі, навіть у людей в долині.

— А чи ж скоро прийде та весна? — не вгамовувався ведмедик.

— Скоро, скоро! — зідхала мати. Їй самій кортіло вийти з лігва, пройтися з дітками по лісі, щоб усі бачили, які вони в неї гарні. Може, зустрінуть і старого діда. Він живе самотньо в печері над прірвою, і всі його бояться й шанують, бо він — хазяїн усього лісу тут, на горах. Про це знають і вовки, і лиси, і козулі, і навіть вівчарі, що пасуть улітку отари на верховинах. Вівчарі його так і прозвали — старий Михайло.

— Тут так темно, — вередував синок, — тут стільки гілок, листя, ми можемо не почути, як прийде весна. Мамо, я вирію маленьку-маленьку дірочку і буду наслухати. — І він почав розгрібати лапами листя.

Та мама дала йому стусана і відкинула вбік. Вона, мабуть, боялася, як кожна мати, щоб він не застудився.

Але братік-ведмедик не заспокоювався. Коли мати спала, він таки зробив маленьку дірочку і просунув туди носик. Ой! Там було так холодно, тихо і біло-біло! Більше нічого не могло розібрати ведмежатко. Воно швидко загребло дірку і кинулося погрітися до мами.

Та другого дня йому знову закортіло подивитися. Йому здавалося вже не так холодно і не так біло, ніби сніг трішки-трішки почорнів.

Третього дня воно сміливіше висунулося надвір. Ні, холодно вже не було! І вже не було так тихо, як уперше. Воно почуло якийсь шум-гомін:

Дзюр-дзір,
Ми з гір,
З верховин
Навздогін!

Ведмежатко ніяк не могло розібрати, що воно таке. А всі в лісі знали, що то весняні струмки — значить, весна була вже десь близько. І гори ніби почали коливатися — то сніг на них танув і збігав униз потоками.

Потім зашуміло щось угорі в блакитнім небі. Це верталися додому гуси з чужих країн. Широко-широко вимахуючи своїми крилами, вони ґелґотали:

Ґел-ґел-ґелі,
Ґел-ґел-ґелі,
Ми додому веселі,
А за нами весна
Поспішає ясна!

І як тільки пролинули гуси, гори ніби зідхнули радісно. І враз почали витикатися з землі трави, а на деревах, як цікаві очиці, повизирали пуп'янки.

А потім щось зашуміло-заграло внизу. То дзеленькали дзвіночки на череді:

Дзень-дзелень,
Дзень-дзелень!

А за ними заграли хлопчики-вівчарики на сопілках:

Ой ти, весно-веснянко,
Прилітай до нас зранку!
За горами не барися,
До нас швидше усміхнися!

Ні, в барлозі вже неможливо було всидіти.

— Матусю, рідненька! — закричало ведмежатко. — Усі грають, співають надворі, а ми сидимо в темряві!

Та матуся вже й сама розгрібала вихід з лігва.

Одразу сонце засліпило очі ведмежатам, і вони повалилися на землю. Але це було чудесно!

Братік і сестричка борюкались, перекидались, а мати лежала витягнувшись. Так приємно розправитися після вузького лігва, хоча воно й було в найстарішому і найтовстішому на всю гору буці. Ведмедиха позіхала і лагідно буркотіла у відповідь на привітання пташок, які верталися додому — все таки земляки! Ведмежа сім'я ніколи їх не чіпала і не заважала літати й співати.

Але треба було чогось попоїсти — адже за зиму матуся дуже зголодніла. А то була брехня, буцімто вона взимку смоктала лапу і з того була сита, — це на неї, напевно, наплів заєць. Вона просто притуляла лапи до морди, щоб не було так холодно, і, звичайно, тепер була голодна. Вона сказала дітям:

— Годі вам бавитися! Ходімо пообідаємо! Дивіться пильно: можете їсти корінці, пуп'янки, добре, як знайдете жуків. Звичайно, влітку буде більше поживи. Незабаром ми спустимося нижче і поласуємо рибкою й медом.

Ведмежатам це було до вподоби, вони бігли за матір'ю і їли все, що тільки можна було з'їсти. Особливо тішився братік-ведмедик. Він хапав слимаків, відшукував торішні сухі ягоди, на його міцних зубах так і хрумтіли ніжні зелені стеблинки. Але раптом зробилось йому каламутно, і він заплакав.

— Я нічого більше не хочу!.. — сумно мовив він і повалився на землю.

— Ти об'ївся! — злякалася мати і негайно заходилася його лікувати.

Ах! Людським дітям у таких випадках купують в аптеках рицину, але старий Михайло навчив увесь свій рід, як треба лікуватися по-ведмежому. Ведмедиха розгребла торішнє листя і відшукала зелений мох.

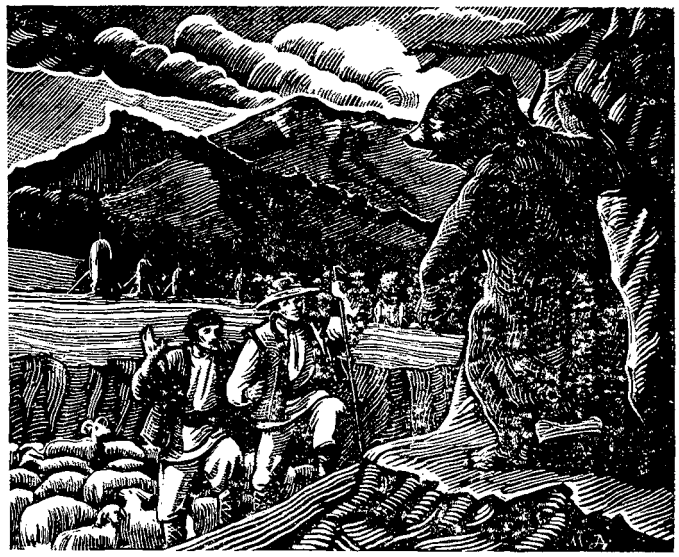

— Їж, їж швидше! — наказала вона ведмежаткові.

— Я не можу! — капризувало воно. — У мене болить живіт! Ох! Ох! Ох!

— Їж, братіку! — вмовляла і сестричка.

Братік-ведмедик зажмурився і — проковтнув трохи моху. Але він був зовсім не противний. Ведмедик навіть облизнувся і з'їв би з охотою ще, так мама більше не дала.

— Нічого, — вирішив він, — завтра сам знайду і з'їм, скільки захочу, аби живіт перестав боліти.

Надвечір ведмежа знову відчуло себе веселим і здоровим.

Життя почалося розкішне! З кожним днем ліси робилися густіші, і так чудово було бродити в смерекових нетрях, лазити в кущах шипшини. Кігті на лапах робилися чимраз міцніші, і ведмежаткові здавалося, що воно може вилізти на яку завгодно скелю.

Мабуть, усі хлопчики бешкетники, і наш братік-ведмедик був куди неслухняніший, як його сестричка. Йому надокучило ходити за мамою і робити тільки те, що накаже мама. Йому хотілося спуститися нижче — туди, куди біжать річки з гір. В долинах дзеленькають дзвіночки на коровах — теж цікаво було б подивитися. І потім, потім — ведмежа ні разу ще не куштувало меду! А про нього стільки розповідала мати!

От він і вирішив трошечки погуляти сам. Як тільки мама і сестричка задивилися на якусь мурашину купу, братік-ведмедик — шасть у кущі і побіг. Але що ж це? Він одразу перекинувся і полетів униз. Він не знав ще, що з гори треба сходити обережно: адже в усіх ведмедів передні лапи коротші за задні, і додолу їм важко сходити.

Ведмежа сердито оглянулося. Тут було не так, як там, на горі. Багато дерев було в цвіту — так, ніби на них понасідала безліч рожево-білих метеликів. І щось літало і гуло в повітрі: дж-дж-дж!..

Але тут росли й такі самісінькі сосни — і на них щось було начеплено. То люди з долини почіпляли борті — колоди для бджіл.

Братіка-ведмедика цікавило все. Він, звичайно, виліз на дерево — і раптом почув такий приємний запах.

— Мед! Оце, мабуть, і є мед! — збагнуло ведмежа і засунуло лапу в колоду. Та тільки встигло раз лизнути, як щось болюче вкололо його в носик. Ведмежа стрімголов кинулося з дерева і побігло. На гору бігти було легше.

Опинилося воно на запашному лузі. До чого ж тут було гарно! Його маленькі очиці просто не знали, на чому спинитися, бо навколо росли пишні червоні маки, рожевий ніжний горошок і інші барвисті квіти. Ведмедик сів, відсапнувся і засунув лапу в рот. Солодко! Приємно! І раптом почув тихе-тихе дзеленькання.

Дзень-дзелень,
Дзень-дзелень!
Ясний день,
Добрий день!

То сходила на полонини отара.

Ніколи ще не бачив ведмедик овечок. Він і не подумав тікати, навпаки, покотився їм назустріч. Цікаво подивитися на цих ніжних тваринок зблизька. Може, з ними можна погратися, як із сестричкою?

Ведмежа не знало, що йде назустріч біді. Адже воно було ще таке дурненьке, це мале ведмежатко.

— Ведмежа! Ведмежа! — закричали хлопці-вівчарики. — Ану, накривайте його чимсь та гукайте дядьків.

Овечки, замість того, щоб погратися з ведмедиком, збилися в купу і перелякано мекали — ме-ме-ме, ме-ме-ме!

ВЕСНЯНЕ

Вітер зиму розтряс,
І в лісочку
На горбочку
Виріс ряст, синій ряст.

Глянь кругом: вгору, вниз —
Вже весніє,
Сонце гріє,
Квітне жовтий нарцис...

Квіти жовті, квіти сині —
Милі барви в Україні!

Микола Щербак

І ведмежа відчуло щось непевне. Воно озирнулося. Куди ж тікати? Йому здавалося, що з усіх боків кричать і лементують ці хлопчики в широких заквітчаних брилях.

— Матусю, рідненька! — закричало воно своїм ведмежачим голосом.

Та мама була далеко. Раптом щось зашуміло, затріщало в чагарнику — і велика чорна постать вийшла на полянку.

— Старий Михайло! — закричали перелякано хлопці і кинулися навтьоки, хапаючи на руки найменших овечок, щоб урятувати їх.

Та старий Михайло — а то таки був він! — не погнався за ними. Він хотів тільки визволити з біди свого онучка. Дід одразу пізнав його — і волохате, і неоковирне, і задні лапи довші, і очиці темні й цікаві, як у всього їхнього ведмежого роду. Він саме йшов з річки, по-хазяйському оглядаючи всю місцевість. На річці вибрав з наставлених рибалками ятерів* рибу, підживився трохи, порозкидав на лузі колоди, що їх наготували селяни, а в лісі подер тенета,** наставлені на пташок, і тепер хотів по дорозі заглянути до вуликів, та побачив найменшого свого онучка.

Братік-ведмедик кинувся до дідуся. То вівці і хлопці боялися старого Михайла, а він — зовсім ні.

Плачучи, він розповів дідові про свою мандрівку. Дід задоволено буркотів. Ну, зовсім так, як у молоді свої літа!

— Тепер ходімо до матері, — мовив він і побрів у хащі.

А за ним підтюпцем поспішало ведмежа, час від часу зупиняючись і лижучи лапу, на якій уже зовсім не було меду.

Добре було жити на світі! Ведмежаткові подобалося.

А ви знаєте, заєць не зовсім набрехав, що ведмеді смокчуть лапу, бо й братік-ведмедик, згадуючи про мед, таки часто лизав свою.

* ятір — прилад ловити рибу.
** тенета — сітки, куди заманюють пташат.

НАЙДОРОЖЧА КВІТКА

Ілюстрація М. Дмитренка

Під ласкавим промінням весняного сонця Карпатські гори швидко змінили холодні зимові шати на світлі й легкі: зазеленіли ліси, жваво побігли моторні потічки, на галявини вийшли барвисті квітки. Пташиний хор завів веселу веснянку, і під подувом блакитного вітру все пішло в танець: і барвисті квіти, і струмочки, і навіть могутні дерева взялися в боки руками-гілками.

Тільки дрібненька біла квітка сумувала. Ніхто на неї не звертав уваги. Вона була дуже непомітна, не пахла, ще й росла в затінку, під самим кущем на краю галявини.

Зненацька в лісі загриміли постріли. Все завмерло. Кущі розхилили віти, і на галявину вибіг юнак, зодягнений у військовий однострій.

„Хто ти такий?" — хотіли були запитати і квіти, і струмочки, і вітер, але юнакові було не до розмов. Поранений у руку, він припав до землі саме під тим кущем, де росла біла непоказна квіточка. Одна краплина крови впала на її білу суконку. Може інша і не була б з того задоволена, але наша сумна квітка ніжно посміхнулася і нахилилася до юнака: бодай теплим усміхом вона хотіла допомогти йому в горю. Юнак простяг поранену руку і трішки прим'яв білу квітку з краплинкою крови на пелюсточці.

— Боже, Боже! Що сталося? — перешіптувалися квіти. Струмочки швидко понесли вістку про подію вниз, на доли, а вітер умить невидимим птахом закружляв над лісом, щоб побачити ворогів юнака.

Вороги були близько: багато військових із червоними зірками на кашкетах, із зброєю в руках. Говорили вони між собою не українською мовою, а чужою. Тому всі догадалися, що поневолювачі України хочуть узяти в полон або вбити відважного українця, який боронить свою батьківщину і ці Карпати, і ці струмочки, і цю маленьку біленьку квіточку.

Тим часом юнак опритомнів і оглянувся навколо. Він довго прислухався. Кругом шумів тільки вітер, чужі солдати збочили в лісі з дороги і не могли знайти юнака. Він витяг із кишені хустку і міцно обв'язав нею рану на руці. Потім витяг із другої кишені невеликий пакунок — листи. Ці листи треба було непомітно перенести з України за кордон через усі ворожі стежі й облави. То були листи від українських людей, які писали про своє тяжке життя в Україні під комуністами, про знущання ворогів, що прийшли зі Сходу, про боротьбу з ними.

Коли повечоріло, юнак устав. Відпочивши, він уже мав досить сили, щоб іти далі, нести свою дорогоцінну пошту за кордон, щоб весь світ знав, що тепер український нарід у неволі. Юнак заклав у пістоля набої і засунув його в кишеню шинелі. Він довго оглядав усе навколо. Квіти, струмки, дерева думали спочатку, що він приглядається, чи нема де ворога. Але швидко збагнули, що юнак прощається з ними — з своєю рідною землею, з Карпатськими горами. Не скоро він знову повернеться сюди з-за кордону...

Поглядом чистих блакитних очей високий юнак ніби пестив кожне дерево, кожну гілку, кожну квітку. Він таки шукав — шукав щось, щоб узяти з собою на пам'ятку про Україну. Зір його упав на те місце, де він з годину лежав непритомний від болю. Юнак нахилився і обережно підняв із землі прим'яту білу квітку з краплинкою крови на чистій ніжній пелюсточці. З цією квіткою, покладеною між паперами, він пішов далі — пробиватися до кордону.

Тепер наш юнак перебуває в З'єдинених Державах Америки. Він щасливо перейшов кордон, хоч після того довго лежав у лікарні, поки рана на руці зовсім загоїлася.

Ніде й ніколи не розлучається він із скромною білою квіточкою. Навколо нього є багато чудових квіток, але вона найдорожча для юнака, бо — квітка з Батьківщини.

Леонид Полтава

Великий ФАНТАСТ

Минулого року весь світ згадував відомого французького письменника Жюля Верна. У п'ятдесятріччя його смерти учні шкіл Франції поклали квіти на його могилі, відбувалися збори й засідання на його честь, про нього писали статті й книги. У цей спосіб вшанували людину, яка за свого працьовитого життя написала вісімдесят книжок, і в кожній із своїх книжок розповіла про далекі мандри, про дивні пригоди й різні країни.

У часах, коли жив Жюль Верн, ще не було швидкохідних пароплавів та ракетних літаків. Не було ні звичайних літаків, ні підводних човнів, ні радіо, ні телевізії.

Жюль Верн описував найновіші здобутки науки й передбачав різні винаходи у майбутньому.

Почалося з пригоди у його житті. Як усі хлопці, Жюль Верн мріяв про далекі мандри й небачені країни. Одного разу приготовив він трохи необхідних речей, відшукав корабель, що саме мав відплисти до Індії, і найнявся на той корабель юнґою.* Але не відплив. Батьки розпочали пильні розшуки і виявили, де перебуває їхній син. Довелося вернутись додому. Бачачи щиру журбу своєї матері, Жюль пообіцяв їй, що більше вже не буде втікати у далекі світи. А якщо забажає мандрувати, то мандруватиме лише в мріях. І цю обіцянку він виконав.

Мандрувати у мріях не дуже легка справа. Для цього треба обкластися мапами, підручниками географії, описами подорожей по чужих землях. Все це зробив молодий Жюль. Він полюбив свої мандри у мріях і призвичаївся сидіти над книжками. На мапах накреслював шляхи, що ними уявно мандрував. Пізніше, коли вже був знаним письменником, мав завжди на столі великий ґльоб, помережаний рисками, — шляхами подорожей своїх героїв.

Але сам мало подорожував. Купив собі човна, а потім яхту і робив недалекі водні мандрівки. Один раз у житті побував в Америці й чудувався ревом Ніяґари.

Постійне читання спокусило Жюля Верна самому писати.

Домовившись з видавцем, мусів він щороку написати два твори. Коштувало це багато зусиль і праці. У знаній Національній бібліотеці в Парижі можна було побачити Верна кожного дня. Високий, пристійний чоловік сидів, схилившись над столом, і вивчав рідкі книги й мапи. Не стримали праці письменника й його пізніші недомагання — зору й слуху.

Коли щось було затяжке для нього, то він звертався за поясненням до фахівців і уважно вислухував їхні поради. Тому його книжки, хоч якими вони видавалися фантастичними, були сперті на дійсній науці. Твори Жюля Верна захопили пізніших винахідників, які здійснили багато мрій письменника.

Вже незабаром навколо землі полетить її новий супутник-сателіт. Це й є здійснення опису того сателіта, що шугав навколо землі в мріях письменника і що з ним ледве не зударились мандрівники на місяць. А подорож на місяць вже здійснюється у плянах про міжплянетну комунікацію.

Невідомо, чи пішли б люди у своїх винаходах саме цими шляхами, якби їм не протоптав слідів невтомний Жюль Верн.

І сам письменник, і його герої — це ті, що штовхають людство вперед по шляху розвитку. Такі люди завжди потрібні нам, бо „земля потребує не нових суходолів, а нових людей".

Такими новими людьми можемо бути й ми, теперішні читачі творів Жюля Верна.

---

* юнґа — матрос-учень, хлопець, що працює на судні й готується стати моряком.

Іван Людим

(Уривок з твору п. з. „Подорож на місяць")

Ілюстрація М. Бутовича

Одна з найцікавіших книг Жюля Верна — „Подорож на Місяць". У цій книзі особливо помітно, які глибокі наукові знання мав письменник і як він ці знання вмів перетворити в своїй уяві у цікаві пригоди. Книга про подорож з Землі на Місяць видрукувана була вперше у Франції 1865 року. Та лише тепер, майже через сто років після її видрукування, люди намагаються здійснити мрію Жюля Верна.

Ми вже маємо ракети, що залітають далеко в надземні простори, вміємо використовувати атомову енергію, що може понести міжпланетний літак у безкінечність. Тепер ракета, випущена із земної поверхні, зможе підлетіти так високо, що притягання Землі вже не впливатиме на неї, і подорож у міжзоряний простір може здійснитися. Майбутні мандрівники зможуть поглянути на Місяць так зблизька, як дивилися три відважні герої твору Жюля Верна.

Ці три мандрівники сіли у величезне стрільно, що його викинули із Землі особливою гарматою. Від раптового руху всі вони знепритомніли, але ніхто з них, окрім пса, що був з ними, не постраждав. Рух літака-стрільна відбувався згідно з передбаченням учених, аж якийсь незнаний супутник Землі, пролітаючи поблизу стрільна, відхилив його з наміченого шляху, що пізніше спричинило поважні наслідки. Проте, літак посувався чимраз далі.

...Після того, як вони залишили землю, їхнє стрільно і всі речі, що були в ньому, ставали з кожним днем легшими, бо притягання землі слабшало. А тому, що їхній шлях простелився між землею і місяцем, то повинно було бути на ньому місце, де притягання землі й місяця діють рівносильно, себто рівноважаться... У такому пункті кожна річ, що її не попихала б якась зовнішня сила, зависла б непорушно...

Одного дня... Ніколь випадково випустив з рук склянку, і вона, замість упасти, зависла в повітрі... Три подорожні відчули, що вони — в країні чудес. Вони почували, що їхнім тілам бракує ваги. Коли вони підносили руки, то руки не опадали самі вниз. Голови хиталися на їхніх плечах. Їхні ноги не трималися підлоги стрільна. Вони були ніби п'яні, що втратили рівновагу... Раптом Мішель підскочив, відірвався від підлоги й завис у повітрі. Два приятелі приєдналися до нього...

— Ми переходимо смугу безвладдя, — крикнув Мішель, — тож зробімо, як моряки, коли перепливають рівник!

Легкий поворот посунув його назад. Мішель узяв пляшку з вином і склянки, „поставив" їх у повітрі перед своїми друзями, і вони, випивши, тричі радісно гукнули „слава"!

Ракета кружляла навколо місяця, і це була б неминуча смерть мандрівникам. Тож вони вирішили вирватися з цього кола притягання місяця.

День минув без пригод. Надійшла північ, якщо вжити земної міри часу. Розпочинався день восьмого грудня. За годину куля має осягнути пункт, де тяжіння землі й місяця рівноважаться, себто місце безвладдя... Там усі речі втратять свою вагу, як це було кілька днів тому. Тепер це мусить повторитися, і саме тоді треба використати ракети... тоді й легкий поштовх може кинути стрільном, давши йому розмах в іншому напрямку.

— За п'ять хвилин перша година, — сказав Ніколь.

— Все готове, — відповів Мішель, підносячи приготовлений ґніт до полум'я газу.

— Почекай, — озвався Барбікен, тримаючи в руках хронометр.

У цій хвилині зникли всі ознаки тяжіння, — це відчули мандрівники найкраще на собі, — отож вони були вже близько невтрального пункту, а може й у ньому самому.

— Пора! — сказав Барбікен.

Мішель Ардан торкнувся запаленим ґнотом спеціяльного приладу, і відразу запалилися всі ракети. Ніякого гуку не було чути, бо назовні не було повітря. Але через вікно Барбікен побачив довгий вогненний слід, що негайно ж і згас.

Стрільно відчуло поштовх, — відчули це й три мандрівники у ньому. Вони переглянулися, наслухаючи. Здавалося, що серед глибокої тиші можна було почути, як билися їхні серця.

— Ми падаємо? — спитав Мішель Ардан.

— Ні, — відповів Ніколь, — бо дно стрільна не повертається до місяця.

У цю ж мить Барбікен, відійшовши від вікна, обернувся до своїх друзів. Його обличчя було мертвотно бліде, чоло нахмурене, уста затиснені.

— Ми падаємо! — сказав він.

— А! — скрикнув Мішель і додав: — Чи на місяць?

— Ні, на землю.

Стрільно, дійсно, почало падати. Сила ракет і власний розмах виштовхнули його поза точку безвладдя.

Тепер стрільно мало впасти з страшенної височини на землю, і ніякі прилади не могли його спинити. Стрільно мало впасти на землю з такою ж швидкістю, з якою вилетіло з Колюмбіяди, себто 16.000 метрів на секунду.

— Ми згинемо! — опановано сказав Ніколь.

— Ну, що ж, — озвався Барбікен з майже релігійним зворушенням, — якщо згинемо, то залишиться вислід нашої подорожі. А нам Господь відкриє свою таємницю. У потойбічному житті не потребуватимемо ні машин, ні гармат. Ми зіллємося з вічною мудрістю.

— І напевно позагробовий світ винагородить нас за те жалюгідне світило, що зветься місяцем.

Барбікен у глибокій покорі склав руки на грудях.

— Піддаймося Божій волі, — промовив він.

**
*

На океані, недалеко американських берегів, провадили поміри глибини. ... Була десята година вечора. Минав ще один день, — одинадцяте грудня. Була гарна ніч... Вітер стих. У повітрі запанувала повна тиша. Корабельний прапор не ворушився... З появою місяця очі старшин спинилися на ньому. Без сумніву, очі всіх людей з цілої півкулі землі були звернені у цей бік. Хоч і в найліпші морські далековиди не можна було б побачити стрільна, що кружляло довкола місяця, мільйони очей дивились туди...

— Вони вже прилетіли на місяць, — сказав молодий моряк, — і роблять те, що кожний мандрівник у незнаній країні: прогулюються по місяці...

Корабель мав уже рушати, і ляйтенант Бронсфілд подався до своєї каюти, як несподівано почувся дивний свист. Ляйтенант і його товариші спочатку подумали, що це — свист пари, але, підвівши голови, переконалися, що свист походить із верхніх шарів атмосфери.

Не встигли вони вимовити й слова, як свист раптом посилився і перед їхніми очима з'явився величезний болід,* розжарений тертям об повітря. Здавалося, що він падає якраз на корабель. Справді, за хвилину величезний болід упав у воду лише за кілька кроків від корабля. Мало бракувало, щоб корабель не пірнув на дно тих глибин, що їх він вимірював.

Відразу вибіг наліводягнений капітан Блумсбері й запитав:

— Що сталося, панове, що сталося?

Молодий моряк, не чекаючи на інших, відповів:

— Капітане, вони вернулися!

---

* болід — метеорит, так звана „падаюча зірка", що з'являється на короткий або довший час на небі, а потім гасне.

Ів. Керницький

У МАРСІЯНСЬКОМУ ПОЛОНІ

Лесик дуже любив свою маму, але в одному не слухав її порад і заборони: він залюбки дивився на телевізійні програми з картинами, що зображали стріляння, вбивства, неймовірні події та страхітливі пригоди.

І ось, яка страшна пригода трапилася раз неслухняному Лесикові.

Одної ночі Лесик розплющив очі і так перелякався, що не міг їх заплющити з перестраху: коло його ліжка стояли три страшні марсіяни, надземні істоти з-поза світів. Замість голови кожний мав на шиї немовби бляшаний баняк, а замість тулуба — скриньку з різними гвинтами та пружинами. Замість рук і ніг — довгі гаки...

Та найстрашніші були очі! Не очі це були, а два прожектори, що блищали достоменно так, як світляні регулятори на вуличному перехресті, та й світили так само, як ті регулятори: один мав червоне світло, другий жовте, третій зелене.

Замість рота — ох, яке страхіття! — в кожного був гучномовець.

Мабуть, найстаршим рангою між надземними пришельцями був „Червоне Світло". Він простягнув правий-горішній гак і, тицьнувши ним на нещасного Лесика, пробубонів:

— Заберемо його з собою?

Дві інші голови-баняки мовчки похитнулись на знак згоди.

— Куди?.. — відважився прошептати Лесик ледве чутним голосом.

— Поїдеш з нами на Марс! — владно загудів гучномовець, і голос цієї нелюдської мови відбився серед чотирьох стін кімнати, мов далекий відгомін у полонині.

— Ні, ні! Я не хочу! — заридав Лесик і шубовснув з головою під перину.

В цій хвилині він відчув, як щось холодне, металічне шарпнуло перину і діткнулося його тіла... Блискучий, закривлений гак-рука „Черво-

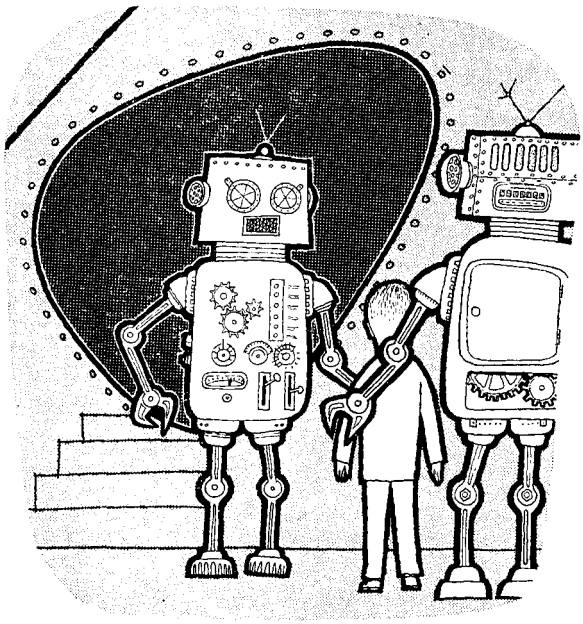

Ілюстрація Л. Гуцалюка

ного Світла" торкнув Лесика в груди, і від цього дотику все його тіло немов би прошибнув електричний струм. Потім воно стало мляве, безвільне, ніби напівпаралізоване.

— Вставай, одягайся! — глухо затріщав гучномовець.

Лесик уже не плакав, не пручався, а слухняно, як автомат, встав з ліжка і тремтячими руками почав збирати своє манаття...

— Дозвольте хоч попрощатися з батьками, з сестричкою! — попросив жалібно.

З цим проханням звернувся до „Зеленого Світла". Чомусь йому здавалося, що той має більше серця, як „Червоне Світло", і змилосердиться над ним. Але ніхто з марсіян ізроду не мав серця. Це були роботи, механічні істоти з пружин, гвинтів, коліщат.

Всі три заперечливо хитнули головами-баняками:

— Не можна!

Лесик таїв ще у грудях слабеньку надію на рятунок: коли, думав, марсіяни виводитимуть його з хати, то підуть коридором, а потім через кухню, отже мусітимуть відчинити двоє дверей. А може їхні кроки і скрип дверей почують батько, або мати? На сестру Оксану не покладав великої надії: вона спала, як камінь.

Але сподівання на рятунок скоро розвіялось...

— Готовий? — спитав „Червоне Світло".

— Готовий, — прошептав Лесик.

Марсіянин торкнувся гаком стіни, що притикала до вулиці, і раптом стіна ніби розступилася, стала прозора, мов тонісінька завіса з шовку. Всі четверо без найменшого шелесту вийшли крізь стіну з кімнати і опинилися надворі.

Була тиха, зоряна ніч. Містечко спало глибоким сном. На церковній вежі вибила перша година ночі.

— Куди ви мене ведете? — спитав тихенько Лесик.

— Туди! — простягнув руку-гак „Червоне Світло".

Лесик глянув і побачив на пагорбі, за містом, блискучу ракету, яка стояла з задертим догори дзьобом, ніби величезна риба, що виплила з дна океану на берег і так навіки застигла.

— Ось наш міжплянетний екіпаж,* — сказав „Червоне Світло" і постукав гаком об стіну ракети.

Безшелесно відчинились двері і з кадовба ракети вийшов ще один марсіянин, в якого очі горіли фіолетовим світлом.

— Приймаєш пасажира? — спитав „Червоне Світло".

— Так! — махнуло головою фіолетове.

— Причандали до операції готові?

— Так.

І показало ножиці, пилку, шруботяг і ще якісь інструменти...

— Що ви хочете зі мною робити? — пролепетав Лесик.

„Червоне Світло" поклав йому на плече холодний металічний гак:

— Бачиш, приятелю, у своїй людській подобі ти не можеш летіти з нами в міжплянетні простори. Ти згорів би на попіл ще поки ракета залетіла у стратосферу.** З цього виникає конечність ще тут, на землі, обернути тебе на марсіянина. Все це зробить блискавично і безболісно наш друг „Фіолетове Світло"! Він від цього спеціяліст.

— Я не хочу! Я не хочу перемінитися в марсіянина! — розпучливо закликав Лесик. Рвонувся, скочив, хотів тікати, та блискучі гаки замигали йому перед очима з усіх боків.

— Пробі! Рятуйте! — одчайдушно крикнув ще раз Лесик, кинувся наосліп перед себе, і — з лоскотом гепнув з ліжка на підлогу...

... Широко розплющив очі і побачив... що це не страшні гаки марсіян давлять йому шию, а ніжні, материні руки тримають його в обіймах. А добрий мамин голос заспокоює:

— Схаменись, синочку! Не бійся нічого. Це був тільки сон.

Після цієї страшної пригоди в сні Лесик рішив: він дивитиметься тільки на такі телевізійні програми, які йому порадить мама.

---

* екіпаж — повіз, коляса.

** стратосфера — шар повітря на висоті приблизно від 10 до 80 кілометрів, де є вже мало кисню.

ДВІ ДІВЧИНКИ

Ілюстрації М. Левицького

Оленка й Інна — це мої зовсім недавні знайомі. Чи вони великі? О, певно! Інна вже ходить до дитячого садочка, а Оленка — навіть до справжньої школи. З вигляду вони чорняві, ходять легенько, мов котики по мокрім пішоході, і чітко та поважно вимовляють кожне слово. Але найважливіше те, що вони зразково ввічливі і знають, що й як сказати, щоб усе було як слід.

Перший раз я зустрів їх при праці. Щоправда, це не було ні в фабриці, ні в крамниці, ні в ресторані, але все ж таки то була праця. Того вечора вони виручали свою маму: продавали за столиком газети й журнали та позичали книжки з великої шафи. Хіба ж це не варте уваги?

Ось уявіть собі, що приносите з дому прочитані книжки, „Лиса Микиту" або „Лісові казочки", і хочете їх заміняти на інші. Подаєте книжки Оленці, і вона сповняє свою повинність, мов справжня бібліотекарка: подає вам каталог і пропонує вибрати собі, чого бажаєте. Потім їздить олівчиком по вашій картці з картотеки, викреслює одні числа, а другі туди заносить. А олівчик — мусите знати — слухається малих пальчиків, ходить точно туди, куди йому кажуть, і ніколи з 2 не зробить 9, а з 0 — 6. Коли хочете купити собі газету або журнал, будь ласка! — вибирайте, вони тут на столику, рівненько поскладані, дивляться на вас своїми великими заголовками.

А з заплатою теж нема мороки! Оленка — прекрасна касирка! Вона знає всі гроші по старшині, почавши від скромного цента, а кінчаючи — чи я знаю де? — може аж на долярі... Коли ви такий багатій, що не маєте дрібніших грошей, як півдоляра чи „кводра", Оленка дасть вам решту без помилки.

Це про Оленку! Не думайте, що Інна в той час нічого не робить. Вона кружляє коло стола або коло шафи, часом підстрибне, мов дерев'яний коник на шахівниці (а там же поруч грають у шахи) або просунеться тихенько поміж кріслами, мов куля по більярдовім сукні (бо й більярду там не бракує). Так і видно, що вона тут необхідна. Бо навіть, якби Оленка, і столик з газетами, і шафа з книжками могли без Інни обійтись, то Інна без них не може!

Та я бачив щось ще цікавіше! Оленка й Інна не дармували навіть тоді, коли ніхто не мав до них діла. Тоді обидві дівчинки згідливо примощувались у кутку на однім кріслі, і починалось читання книжки. Оленка читала вголос, а Інна слухала. Здавалось, що вона дивилася своїми терновими оченятками кудись дуже, дуже далеко... Вона ж мусіла бачити те, про що читала сестричка, а якщо це діялось у палаці арабського каліфа, то Інна мусіла своїм зором сягати аж до Арабії. І я бачив по ній, що вона це робила. Навіть без далековида! Ніякий гамір у залі не міг бути для дівчаток перешкодою. Люди входили й виходили, двері скрипіли, більярдові кулі стукались одна об одну — але для дівчаток це все не існувало. Вони були душею десь далеко звідсіль і переживали щось цікаве, а може захоплююче й прекрасне.

М. Маморський

РАНОК

Доню, донечко, вставай!
Вже ясніє неба край,
Півник вже давно кричить:
„Ку-ку-рі-ку! Хто ще спить?"

Вже прокинувся й коток,
Вийшов нишком у садок,
А горобчик цвірінчить:
„Ців-цвірінь! А хто ще спить?!"

Квіти й трави геть усі,
Наче в перлах, у росі,
І бджола бринить, бринить:
„Жу-жу-жу! А хто ще спить?!"

К. Перелісна

ПРИГОДИ СІРКА

Ілюстрація М. Бутовича

Раз Сірко, не чувши ніг,
Під кущем собі приліг,
Щоб хоч трохи відпочили
Бідні м'язи, бідні жили
І набрались знову сили.
Розтягнувся, хвіст зрівняв
І приємно закуняв.
Десь узявся в тім кущі
Жук-рогач, знаряддя згуби!
В нього роги, мов кліщі,
А на рогах зуб на зубі.
Як побачив він Сірка,
То зіп'явсь на задні ноги,
Щоб узять його на роги,
Мов якогось там жука.
Підлізає ближче й ближче,
Учепився за хвостище,
Учепився, роги стис
І загнав, неначе спис.
Пес від болю гавкнув, скочив,
Стрепенувся, загарчав,
У хвоста вп'ялив він очі
Та й побачив... рогача.
Завертівся, закрутився,
Наче дзига, наче вир,
Потім утікать пустився
Стрімголов почерез двір.
Облетів довкола хати
І давай у сад тікати —
Перескочив перелаз,
Брав кущі по три на раз,
Спотикнувся біля брами
Й полетів д'горі ногами.
Просто жах, що він робив!
Не Сірко, а майстер див!
Аж рогач перелякався
Й по дорозі відірвався.

С. Риндик

З уваги на свій виїзд у подорож по українських осередках у світі, мистець Мирон Левицький не мав змоги виконати нової серії ілюстрацій „Богути Багатиря" до квітневого числа „Веселки". З травневим числом поява „Богути Багатиря" буде безперебійна.

Редакція „Веселки"

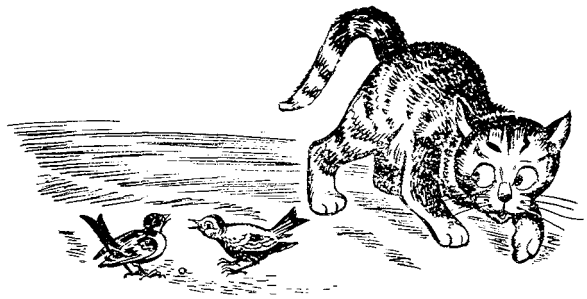

ГОРОБЦІ ТА КІТ

Ілюстрація М. Бутовича

Два горобці зерна не поділили, —
Не так те й зернятко було
(Вони вже добре попоїли),
Та поміж них давно велося зло,
Тому ні один поступитись
Зерниною тією не хотів:

Зчинили спірку, далі й битись, —
Летить угору пір'я з горобців!
Кричать: „Ізгинь ти, враже!"
А ситий кіт уздрів та й каже:

„Панове, — каже, — горобці!
Навіщо сварки в вас оці?
Я помирю, я вам суддею буду,
Стривайте лиш!"
І він до горобців
Підбігти вже хотів.

Та від такого суду
Ті вгору пурх на хлів
Та й кажуть звідтіля до нього:
„Покинемо і зерно ми
Та і помиримось — сами,
Як брать суддю такого:
Біда тим горобцям,
Що віддають себе на суд котам".

**
*

Щоб не терпіти муки, —
Не забуваймо й ми цієї науки.

Борис Грінченко

ЛАСТІВКА

Прилетіла ластівка
Рано навесні
З голубою ласкою
В тихій вишині.
З голубою ласкою,
З піснею в садку,
З хвилькою-грайливкою
В соняшнім ставку...
Чуєш?.. Повно щебету,
Гомону й тепла...
Ластівка на крилечках
Радість принесла.

Микола Щербак

Марія Туркало

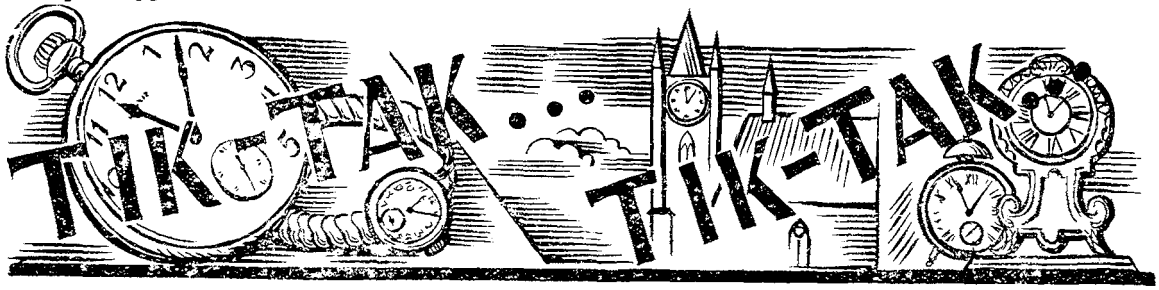

Ілюстрації П. Холодного

Чи можна уявити собі життя без годинника? Певно, що ні! Його механізм невтомно лічить секунди й хвилини, складає їх у години, керує й упорядковує наше життя, показує, коли нам треба вставати з ліжка, коли йти до школи або до праці, коли настає пора обідати, вечеряти чи спати.

Зате легко уявити собі, що сталося б, якби раптом поспинялись усі годинники. Вся праця мусіла б припинитись, бо раз-у-раз траплялися б нещасливі випадки чи то на залізниці, чи в фабриках. Навіть у школі не могло б бути нормального навчання.

Є багато всяких годинників. Є годинники зовсім маленькі, що їх люди носять на руці, є й величезні на високих будівлях і баштах. Є стінні годинники з важками на ланцюжках, є такі, що стоять на столиках, полицях тощо. Є теж годинники електричні. Одне слово, годинники бувають різної форми й вигляду, а загалом усі вони мають круглий щит з намальованими числами і дві стрілки, що день і ніч рухаються і показують, котра година.

У них всередині великі й маленькі коліщатка крутяться в різні боки, щось рівномірно цокає, і весь механізм, наче жива й розумна істота, точно працює.

— Тік-так! Тік-так! Чик-чик-чик! — чуємо ми голоси годинників, і спокійно лягаємо спати або очікуємо пори нашої праці, бо знаємо, що годинники не сплять і не дармують — вони сумлінно відраховують час. А найновіші електричні годинники взагалі мовчать, не цокають, але вони дуже точні, і ми їм найбільше довіряємо.

Перший годинник

Були часи, коли люди не мали годинників. Та годинники й не були їм потрібні. Не було залізниць, фабрик, діти не ходили до школи. Це було тоді, коли люди були напівдикі й жили по печерах. Мабуть, не одна тисяча років минула, доки розум цих напівдиких істот, наших далеких предків, не розвинувся настільки, що вони завважили, як тіні дерев довшають під кінець дня. Згодом вони збагнули, що від цих тіней можна дечого навчитися: тінь коротка — ще далеко до ночі, тінь довга — час лаштуватися на нічліг.

Уявім собі, що одного разу людям довелось мандрувати безлісним степом. А вони вже звикли до того, що тінь від дерев заповідає їм наближення ночі. Можливо, що хтось із них, найрозумніший і найдотепніший, застромив у землю високу палицю, яка й заступила їм дерево. Тінь від палиці виконувала таку саму ролю, що й тінь від дерева. Відтоді в людей завівся звичай встромляти в землю палицю, коли близько не було дерев. Ця палиця, як прилад вимірювати час, стала першим соняшним годинником, що його вигадала людина.

Минали сотні й тисячі років. Людина вийшла з напівдикого кочового стану. Утворились селища й міста, закипіло життя, розвинулись торгівля, ремесло.

Але ще довго-довго люди не знали інших приладів вимірювати час, як тінь від палиці чи стовпа.

На площах стародавніх міст ставили стовп-колону. Навкруги колони на землі виводили на рівних відстанях кола. Залежно від того, до якого кола сягала тінь від колони, люди визначали час.

У стародавніх книгах записаний такий вислів: „Це сталося тоді, коли тінь була шість стіп завдовжки". Кожний знав приблизно, яка це пора дня, коли тінь видовжиться на шість стіп від стовпа-колони. Так почалося докладніше вимірювання часу.

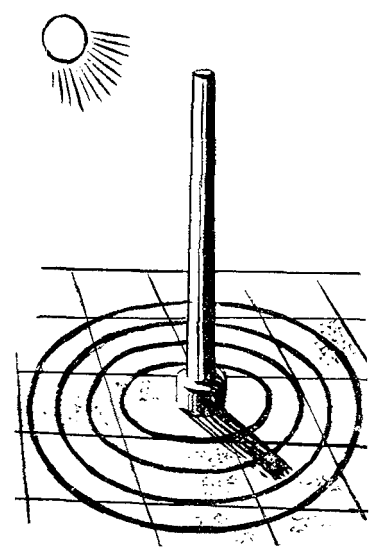

Коли ж близько не було соняшного годинника, то люди радили собі йнакше. У творі старовинного римського письменника Плінія є таке речення: „Прошу тебе завітати до мене, коли твоя тінь матиме завдовжки шість стіп".

Це — найпростіший і найдешевший годинник, що працює завжди, аби світило сонце.

Минуло ще кількасот років. Люди поді-

З ДИТЯЧОГО ЖИТТЯ

УЧНІ ШКОЛИ СВ. ЮРА В НЮ ЙОРКУ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ Т. ШЕВЧЕНКА

Наш читач Юрій Сулжинський, учень п'ятої кляси школи св. Юра в Ню Йорку, прислав нам такий допис:

Дня 9-го березня ц. р. відбулася в нашій школі академія на честь Тараса Шевченка.

До цієї академії ми, учні 3-ої, 4-ої і 5-ої кляс, підготовлялися кілька тижнів. На лекціях української мови ми читали про життя Тараса Шевченка, вивчали його вірші та співали пісень до слів поета.

В дні академії прийшли ми до школи святково одягнені. Діти прибрали сцену килимом, а вишиваними рушниками прикрасили портрет Кобзаря. Потім ми стали на свої місця і ждали гостей. У залю ввійшли Отці, Сестри й Учителі з дітьми своїх кляс.

Академія почалася відспіванням американського гимну. Деякі точки програми виконали ми спільно, як „Заповіт" Т. Шевченка. Вступне слово сказав учень п'ятої кляси Модест Соболта. Дальша програма складалася з виступів хору, деклямацій, скрипкового сольо Ігоря Стецика, фортепіянового сольо Р. Хабурської („Наше сонечко" — старовинна пісня) та співу при акомпаніяменті бандури А. Витвицького, що виконав „Думи мої..." Хор третьої кляси відспівав „Поклін тобі, Тарасе", а хор четвертої кляси „Реве та стогне". Були такі деклямації: „І досі сниться" (Галина Бубела), „Село" (Надя Яворів), „Сон" (Люба Масна), „Мені триадцятий минало" (Роман Савицький), „Мені однаково" (Ольга Кіра і Д. Красівська) та „Доля" (Христина Прокоп). Свято закінчилося словом директора школи о. Патрикія Пащака та відспіванням українського національного гимну.

———— ** ————

ВИСЛІД КОНКУРСУ НА НАЙКРАЩЕ ПОЯСНЕННЯ КАЗКИ „МЕТЕЛИК"

У лютневому числі „Веселки" ми проголосили конкурс на найкраще пояснення казки Лесі Українки п. н. „Метелик". У конкурсі взяло участь восьмеро дітей, які прислали свої відповіді. Три найкращі пояснення дали: Балко Христина з Гартфорду, Мосійчук Аскольд з Боффало і Панахид Ярко з Гартфорду.

Відповідь Христини Балко: Темрява означає спокійне, але сумне життя, а світло — щасливе, хоч і повне небезпек життя. Під постаттю лилика Л. Українка розуміє людину, що не любить волі, під постаттю метелика — людину, що, не зважаючи на небезпеки, змагає до світла, до волі, до кращого життя, бо не любить темряви. Мені більше подобається метелик, що змагає до світла, бо я не люблю темряви. Мене манять світло і воля. Змагання до світла пов'язане з різними небезпекамн і навіть смертю. На думку Л. Українки, вартісніше змагати до світла так, як це робить метелик, хоч прийшлося б заплатити за це життям.

Відповідь Аскольда Мосійчука: Темрява означає неволю, а світло свободу. Під постаттю лилика Л. Українка розуміє того, хто не хоче боротися за свободу, а воліє згинути в неволі. Під постаттю метелика авторка розуміє того, хто бореться за свободу і готов покласти за неї своє життя. Мені більше подобається метелик, який змагає до світла. Змагания до світла пов'язане з боротьбою й небезпекою. На думку Л. Українки, вартісніше змагати до світла, хоч може прийдеться заплатити життям за цей ідеал.

Відповідь Ярка Панахида: Темрява означає смуток і самоту, а світло — радість, волю і життя. Леся Українка під постаттю лилика розуміє людину, яка живе насамоті і вдоволена з свого життя, а під постаттю метелика — людину, яка жертвує своїм життям у боротьбі за світло й волю. Мені більше подобається метелик, який змагає до світла і вільного життя. Змагання до світла пов'язане з боротьбою, але Л. Українка думає, що змагатн до кращого треба, хоч може прийдеться покласти за те своє життя.

У висліді льосування нагороду отримав Аскольд Мосійчук. На нагороду призначено збірку леґенд Константини Малицької п. н. „Гарфа Леїлі". Христина Балко і Ярко Панахид отримали сценічну картину Романа Завадовича „Кобзарева гостина".

ЗАКОЛЯДУВАЛИ НА ФОНД „ВЕСЕЛКИ"

Читачі „Веселки", Юрчик Вигінний 10 років, Юрчик Чопівський 9 років, його братчик Петрусь 3 роки та Андрій Врублівськнй 5 років, заколядували під час Різдвяних Свят на пресовий фонд „Веселки" 5.00 дол. Складаємо їм за це щире спасибі і ставимо їх за приклад іншим дітям.

лили добу на 24 години, бо так було зручніше лічити час. Тоді поділили й коло кругом колони на 12 рівних частин. Тінь від колони показувала окремі години. Так постав перший циферблят — коло з числами, по якому спочатку ходила тінь, а пізніше, в механічних годинниках, з'явилися стрілки. Соняшні годинники з циферблятами звалися по-грецькому гномони.

Переказ розповідає, ніби то винахідником гномона був грецький учений Анаксімандер з Мілету (народився 611-го року перед Різдвом Христовим). Але є докази, що гномони існували далеко раніше. У Святому Письмі, в „Книзі Царів" написано, що цар Ахас (742-го р. перед Р. Х.) наказав зробити соняшний годинник біля башти в Єрусалимі. Але цей опис такий недокладний, що навіть приблизно важко собі той годинник уявити.

Гномони поширились в старовину по всьому тодішньому цивілізованому світі. Життя розвинулось настільки, що люди відчували потребу мати прилад, який показував би час. Італія, Греція, Єгипет, Юдея, Китай та інші країни мали на площах своїх міст для прилюдного користування соняшні годинники. Тоді вони мали всякі форми, оздоблені були по-різному, але всі однаково показували години. Хвилин, а тим більше секунд тоді ще не знали.

(Продовження буде)

Авторів і видавців, які бажають, щоб їхні видання для дітей були сбговорені у „Веселці", в відділі „Що читати?", просимо надсилати свої твори у двох примірниках на адресу Редакції „Веселки".

РОЗГАДАЙМО!

1. ЛАНЦЮГ СЛІВ

1	і	2						9	у	10
і		А						у		у
16		3	і	4		7	и	8		11
	і			и		и			0	
		15		5	и	6		12		
			і				і			
				14	0	13				

У клітини з числами вставте приголосні так, щоб одержати замкнений ланцюг найкоротших слів — іменників. У цьому ланцюгу кожне попереднє слово закінчується тією самою приголосною, якою починається наступне слово.

Ось приклад: рух, хор, рак, кіт.

Починайте від числа 1, 2, 3 і т. д. аж до 16.

***

2. ХРЕСТИКІВКА

— + — —	**Місто короля Данила на Україні**
— — +	**Солодке**
— — — +	**Багато води**
— — +	**Поклик рятунку на морі — відомі букви**
— + — —	**Потрібне в мореплавстві**

Букви на місці хрестиків дадуть назву українського морського порту.

***

3. ЗАГАДКИ — АКРОСТИХИ

I

Мати доні молодій
Огородик наділила.
Розкошує доня мила,
Каже неньці — тісно їй:
В земляній сиджу коморі
А коса моя надворі.

Хочу цей раз штуку втнуть:
Не скажу, як доню звуть;
Ви ж до загадки верніться,
Скраю пильно придивіться.

II

Колись я нудилось
У срібнім кайдані;
Розбила неволю
Чубатая пані,
А я на Вкраїну
Тихенько, нищечком...
Колись на Великдень
Оддячу яєчком.

Леонид Глібів

Акростих — це така віршована загадка, що подає розв'язку в початкових буквах кожного рядка вірша.

4. МАГІЧНИЙ КВАДРАТ

— — — —	**Ім'я українського князя**
— — — —	**Високі місця**
— — — —	**Птах**
— — — —	**Має кабан**

***

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК

Розв'язки загадок, вміщених у 3-му числі „Веселки" за березень 1956 р.:

1. ЯКИЙ ЦЕ ВІРШ?

Свою Україну любіть,
Любіть її во врем'я люте,
В останню тяжкую мінуту
За неї Господа моліть!

2. ЗАГАДКОВА КАРТОЧКА: Моринці і Кирилівка.
3. ЩО ЦЕ? Сокира.
4. ЩО ЦЕ? Трамвай.
5. ХТО Ж ЦЕ? Зайчик.
6. НАЗВИ ДЕРЕВ: горіх, бук, дуб, граб, тополя.
7. МАГІЧНИЙ КВАДРАТ: піст, Іква, сват, тато.

***

РОЗВ'ЯЗКА ЗАВДАННЯ „ЯК ПЕРЕВЕЗТИ?" (поза конкурсом):

Наперед пливуть човном Юрчик і Наталя. Наталя залишається на другому березі, а Юрчик вертається до батьків. Тоді їде на другий берег мама, тут лишається, а Наталка вертається до батька. Тепер знову пливуть разом Юрчик і Наталя до мами, Наталя знову залишається з мамою, а Юрчик вертається до батька. Тепер пливе батько до мами, а Наталя пливе до Юрчика. Тепер востаннє Юрчик і Наталя пливуть до батьків.

***

ВИСЛІД ЛЬОСУВАННЯ ЗА ДОБРІ РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК із 3-го числа „Веселки" за березень 1956 р. Правильні розв'язки прислали такі діти: Андрусяк Ярослав, Барановська Віра, Бобецька Маруся, Геник-Березовський Степан, Дозорський Володимир Ярослав, Еліяшевська Христя, Жарська Анна, Кікта Христина, Козак Сяня, Коцибала Аркадія, Кошів Ярослав, Кулицька Марта, Куць Роман, Мадич Гандзя, Мазурик Люба, Маркусь Сяня, Мисишин Віра, Мосійчук Аскольд, Пилипишин Надія, Процюк Маруся, Саєвич Юрій, Сороковський Андрій, Ярош Богдан, Халупа Рома, Постолюк Ірина.

У висліді льосування нагороду отримали: Кошів Ярослав, Пилипишин Надія, Саєвич Юрій.

На нагороду призначено сценічну картину Романа Завадовича п. н. „Кобзарева гостина".

Розв'язки загадок, вміщених у квітневому числі „Веселки", присилати до кінця квітня ц. р. Хто правильно розв'яже всі загадки — візьме участь у льосуванні нагород. Список учасників льосування й виграних нагород вмістимо в числі „Веселки" за травень ц. р.

„ВЕСЕЛКА", ілюстрований журнал для української дітвори, щомісячний додаток до щоденника „Свобода". Виходить на початку кожного місяця. Адреса Редакції й Адміністрації: „SVOBODA", P. O. Box 346, Jersey City 3, N. J. Редагує Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Редакція застерігає собі право виправляти матеріяли. Передруки нових творів і репродукції ілюстрацій, вміщених у „Веселці", тільки за попередньою згодою Редакційної Колегії. Заголовок і розділові застав-ки роботи П. Холодного.

ДІТЯЧА БІБЛІОТЕКА